

Jak se nakupovalo, jedlo a vařilo ve staré Plzni

Stary most

**Recepty
našich
babiček**

Obsah

Jak se v Plzni nakupovalo	7
Jak to chodilo v obchodě	12
Jak se v Plzni vařilo	16
Jak se jedlo a pilo v hospodách	22
Trhy	27
Obchody	52
První světová válka	74
Hospody	79
Recepty našich babiček	102
Reklama	112

Jak se v Plzni nakupovalo

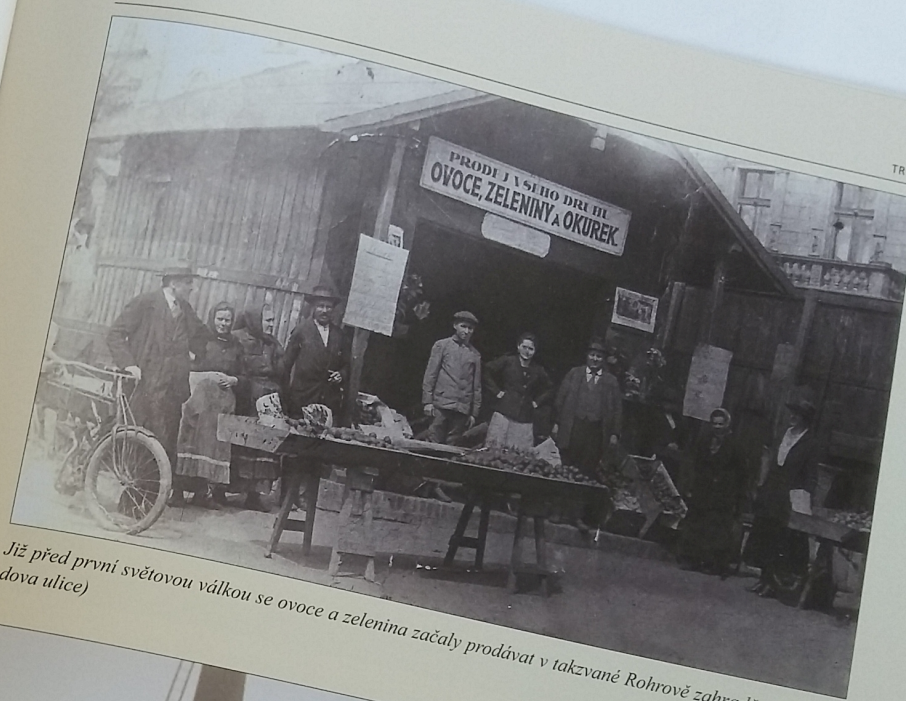
Z hlediska obchodu měla Plzeň výhodnou polohu, protože ležela na křižovatce staré stezky. Síť cest a silnic se rozrůstala, takže v 19. století do města vedly čtyři císařské stezky: Chebská, Klatovská a Říšská) a kromě nich ještě čtyři menší: Karlovarská, Rybí, Solná a Nepomuk, pokračující k Vidni. Roku 1827 se začala dále budovat Plzeňské náměstí sloužilo od počátku jako místo určené k prodeji zboží. Od založení Plzně znamenou roli týdenní trhy se sezónními plodinami. Později byla městu udělována privilegia. Ty trvaly až 14 dní a účastnili se jich také prodejci z velké části Čech a z blízké okolice. 1363 udělil Karel IV. městu privilegium pořádat první výroční trh, a to osm dní před nedělí posnní (neboli neděli Reminiscere) a lidé ho nazývali prostě „posnní trh“. Plzeň také panovník Rudolf II., který si od královských měst půjčoval peníze pro svůj náklad v roce 1580 povolil konat svatomartinský jarmark od pondělí po svátku sv. Martina. Trh byl hojně navštěvovaný a současně s ním se slavilo posvícení; proto hrál významnou roli i v životě měšťanů. Další významný trh umožnil městu císař Leopold roku 1680, a to na sv. Martina a po osm následujících dnů. Městu přinášely jarmarky příjmy v podobě cla, které město u městských bran. Radní mohli také některé zboží či prodejce od cla osvobodit, takže město získalo významné výhody utužovali vztahy například s Norimberkem.

Význam trhů se sice od 17. století snižoval, ale přesto byl ještě v 19. století značný. mistr Martin Kopecký (ve funkci 1828–1850) chtěl dosáhnout lepší organizace trhu, a přinášel co největší užitek městské pokladně. Proto také měšťanům zakázal vybírat příjmy z domů před jejich domy a přiřkl toto právo městu. V roce 1828 dal vypracovat plán nových ulic. „Ulice“ tvořené boudami na náměstí měly dokonce své názvy: Pražská, Kostelní, Karafiátová, Ašská, Modrá, Zelená, Nová, Žlutá, Dlouhá a Liberecká. Kromě toho byly v ulicích všech okolních ulicích. Kolem roku 1840 tu bylo rozestavěno 468 bud a 210 menších bud. 71 pronajatých kamenných obchodů. Plzeňští obchodníci totiž v 19. století již neprovozovali obchod si za tužbu...

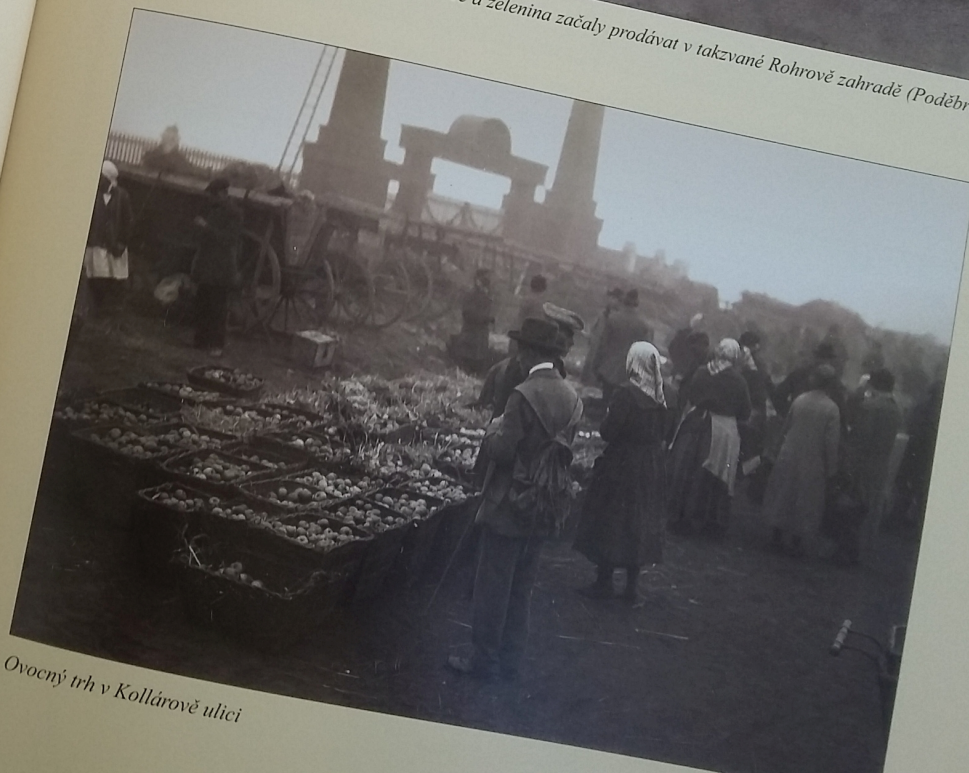

...lo třeba po trhu uklidit a zamést. 1937

[46]

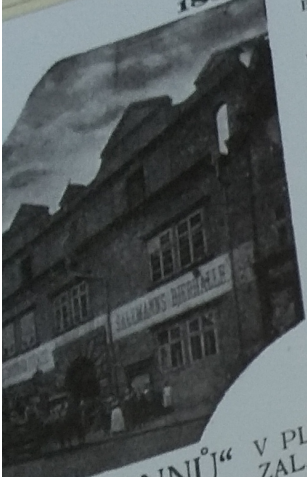

Již před první světovou válkou se ovoce a zelenina začaly prodávat v takzvané Rohrově zahradě (Poděbra-
dova ulice)

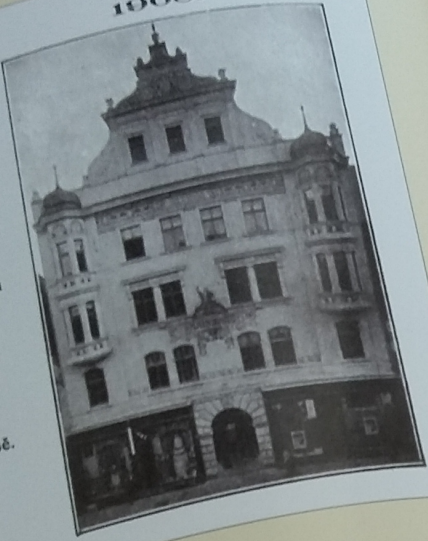
Ovocný trh v Kollárově ulici

1858.

Elegantně zařízené a levné hostinské pokoje. Vývoz lahvového „Prazdroje“. Velká slunná zahrada se zasklenou verandou. „Prazdroj“ ve vzorné jakosti. Výborná kuchyně v každé denní době.

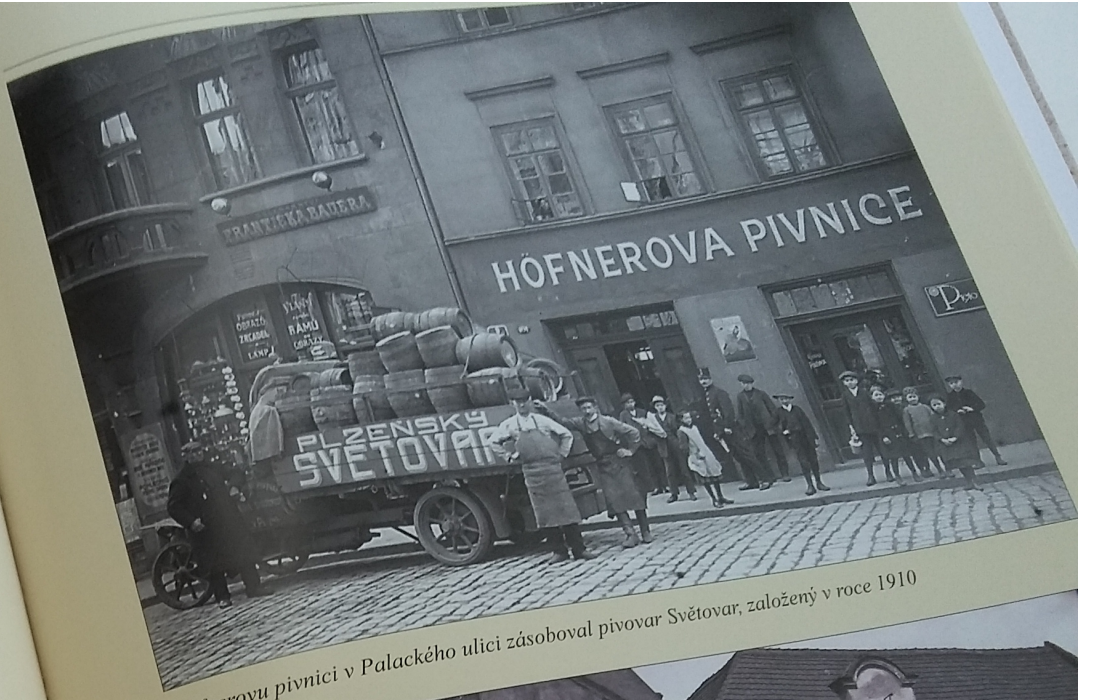
1008.

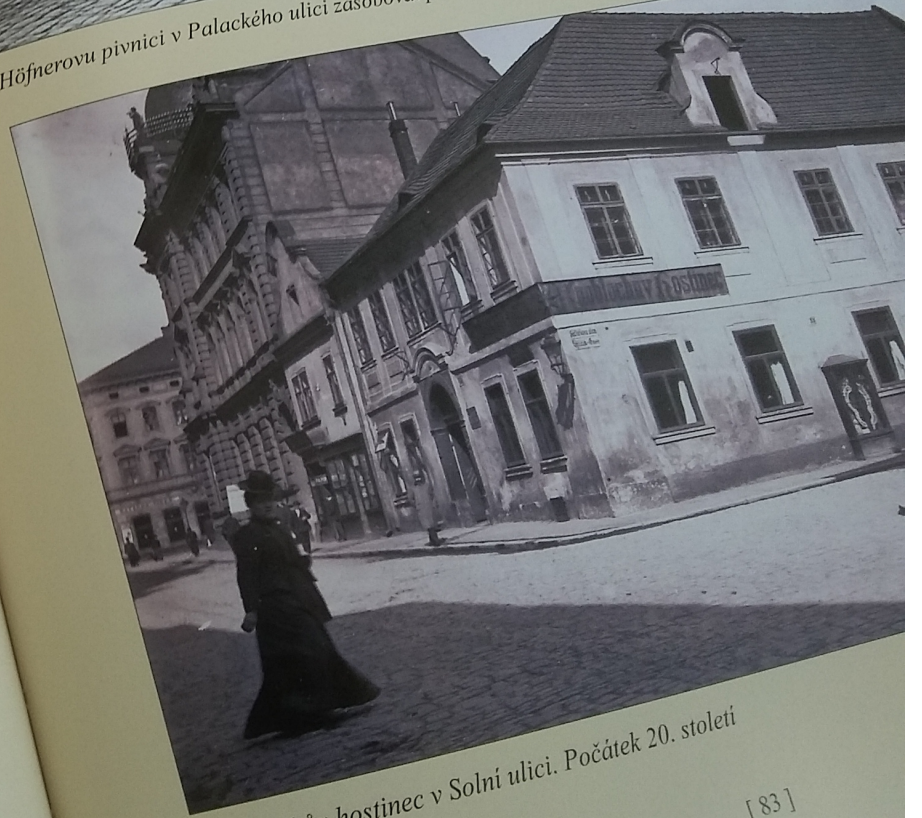
„SALZMANNŮ“ V PLZNI ZAL. R. 1858.

Palackého. Roh

Höfnerovu pivnici v Palackého ulici zásoboval pivovar Světovar, založený v roce 1910

Knoblochův hostinec v Solní ulici. Počátek 20. století

Recepty našich babiček

Tato část knihy obsahuje recepty převzaté z původních kuchařských knih i z ručně psaných domácích receptářů, dochovaných ve sbírkách národopisného oddělení Západočeského muzea v Plzni. Kuchařské knihy byly vydány v jiných českých městech než Plzeň, ale do sbírek se dostaly od původních plzeňských majitelů, takže zde ve své době byly známé. Z větší části je zachován původní pravopis a interpunkce, pokud nenarušuje srozumitelnost textu.

1800–1825

ČESKÁ KUCHAŘKA ANEB PŘIPRAVOVÁNÍ POKRMŮ GAK MASYTÝCH, TAK
POSTNÍCH, PASSTYK, DORTŮ, A GINÝCH SLADKÝCH KONFEKTŮ. NA HORÁCH
KUTNÝCH WYTIŠTĚNO U FRANTISSKA WINCENCIA KORCE, 1803

Tvrdá v topinkách polívka, která se může na dlouhý čas zachovati.

Vezme se 12 liber ne příliš tučného ani hubeného masa, několik morkových, na kusy rozsekaných kostí, jednu, nejlépe nejvyšší pušpůvku telecí nožičky a dvě čistě opařené staré slepice i s kostmi, které však nejprve v mozdíku dobře umyté bytí musejí. Může se také rozličná pitomá, i divoká drůbež, jako bažant, koroptve k tomu stlučené přidati. To se vloží do jednoho hrnce, přidá se k tomu půl quintle květu, něco málo v celosti zázvoru, tolik pepře, a čtyři neb pět, aby se s tím často zamíchalo, by se nic k hrnci nepřichytilo. Když tak dobře všecko vyvařené jest, vlej se do něho klíčková dobře zaopatřeným hrnci nejméně dvanácte hodin při uhlí vařiti, k tomu ale obzvláštní pozornosti jest, aby se skrze husté sejto do jiné nádoby, a zase k uhlí postaví, a bude se tak dlouho zpozvolna vařiti, až ta polívka bude dosti dlouhou. Nyní se to vlej do jiného hrnce, a nechá se vystydnouti; pak to masité co je na vrchu ustojí, všecko se odlohou. Pak se vlej na plechovou k tomu zřízenou čtverhranou mísu, a nechá se dobře stydnouti; pak se rozdělá na dlouhé topinky. Tyto topinky rozložej se na plech neb papír, a nechají se zpozvolna v pekárně usušiti, takové topinky v suchém místě můžou celý rok trvati. Když se na polívku potřebují, tehdy se svaří čistá voda, a hodí půl neb celá topinka, tak jak kdo silnou míti chce, taková se dle obyčeje osolí, dobře rozkverluje, a dá se na polívku. Do té se může dáti sušená neb čerstvá žemlička! i také černý chléb. Velmi prospěšná jest ta polívka, která častěji po cestách jezdí, a dlouho se na jednom místě zdržovati nemohou.

Kuřata s rakama zadělávati.

Vezmou se již pěkně očištěné kuřata, těm se nožičky nazpátek zavážou, a nechají se obvařiti. Nyní se kuřata v dobře slané vodě vařiti, a když uvařené jsou, oddělí se ocásky a klepeta od těla, z těch ocásků pá, aby jen na konci v tom plejtvíčku to maso se drželo; klepeta pokudž větší jsou, musí se též z nich pryč obříznouti, aby maso bylo viděti. Z těch ostatních škořepin, udělá se rakové máslo. S tím se oloupané klepeta a ocásky, a pak se také z něj udělá jíška, ta se dá do hrnku, zadělá se s tou polívkou osmažit na tom rakovém másle, a nechají se v té jíše dovařiti. Nyní se nechají ty loupané ocásky kuřata na mísu, obložejí se okolo nich na krají misky ty loupané vždy jeden krček a podle něj klepítka urovnají, vlej se navrch ta omáčka, a pokape se rakovým máslem, a dají se na stůl. Můžou se také obvařené, a na kousky nakrájené špargle přidati. Podobně také karfiol.

Bílý sulc aneb plamansche s čokolády.

Vezme se dva loty hausenblásu, a ten se již povědomým způsobem rozpustí. Pak se dá čtyři jednotka o málo menší než půllitr) smetany do kastrolu svařiti, přidá se do ní čtvrt libry drobně stlučené táfličky čokolády, čtvrt libry tlučeného cukru a ten hausenblás (Hausenblas se česky nazývá vyz mleté měchýře vazy velké, užívané k výrobě želatiny, ale také například jako přísada do lepidla či k všecko nechá dobře zvařit, také se asi čtyři žoutky v jiném hrnku dobře rozmíchané přidati můžou. Pak se to procedí skrze husté sejto do formy a nechá vystydnout. Konečně nahřeje se forma také v mísu překlopí, a jest hotový. Podobným způsobem může se také dělat plamansche z vanilie, jižto se jeden kvintil přidá. Taková musí se vždy v čistém klůcku vařiti, aby ty jádýrka nikdy do jídla nepřišly.

Omáčka z zeleného angreštu (nejčastěji podávaná k hovězímu masu).

Vezme se tolik zeleného angreštu, co by omáčky potřeby bylo, ten se vypere a šťopky i korunkové maslo osmaží, a skrze řídké sejto prodělá. Nyní se vloží na rendlík, vlej se na něj něco bílého vína neb také té černé omáčky, drobet osolí, nechá se zvařiti, a jest hotová.

Černá zadělávaná zvěřina.

Nejprve se z černé zvěřiny ty chlupy rozpáleným železem všechny opájejí, pak se v čistě vařené vodě nožem oškrabe; potom se dá do vařící vody, a nechá obvařit, aby ten šmak a špina docela z ní opět omeje, vloží se do měděného neb jakéhokoliv hrnce, naleje se na ní pivného octa, přidá se trochu listů, citronové kůry, a něco od každého koření v celosti, a v tom se nechá dobře zvařiti až měká je omáčka; vezme se šípek z kterého již jádýrka vylopané jsou, ten se v čistě vodě vypere, vloží do vody a nechá se dobře uvařit; pak se skrze řídké sejtko prodělá, přileje se do toho bílého vína, tlučené dosti sladký, přidá se něco drobně krájené čerstvé citronové kůrky a nechá se vařit až zhoustne. Když se na mísu; pakli příliš tlustá jest, tehdy se ta kůže spolovicí sádlem zřizne pryč, a to sádlo, které na se tlučeným cukrem, rozpálí se železná lopatka, bude se po vrchu ten cukr připalovat, však ale jen vlej se na šálek, a dá se oboje na tabuli.

P. T.
Dovolují si oznámiti, že jsem
otevřela v Plzni, Manesova
ulice číslo 63,

NOVÝ OBCHOD KOLONIÁLNÍ

Vynasnažím se obsloužit
každého P. T. zákazníka co
nejpečlivěji zbožím nejlepší
jakosti.
Prosím o hojnou přízeň P. T.
obecenstva.

V dokonalé účte
E. Zapletalová,
koloniální obchod
v Plzni, Manesova ul. 63.

Dávka zaplácena.

G. P. 3083-33

Otevření obchodu.

Dovolují si tímto ctěnému obecenstvu oznámiti, že otevřel
jsem ve svém domě

obchod zbožím koloniálním,
spojený

s prodejem líhovin a denaturované
líhu v uzavřených láhvích

V PLZNI,
roh Bolzánovy a Litické ulice.

Odporučuji svůj hojně zásobný sklad cukru, kávy
pražené i zelené, mouky, rýže, krup, čaje a
salonního petroleje.

Snahou mojí vždy bude, abych čestným zbožím nejlepší
jakosti a v cenách nejlevnějších P. T. volecitěnému obecenstvu
posloužití mohl.

O hojnou přízeň prosím a trvám
a vašíkerou úctou

Václav Strohscneider
v Plzni,
roh Bolzánovy a Litické ulice.

V Plzni, v srpnu 1903.

PENĚZ JAKO ŽELEZ

ušetří každý, kdo nakupuje
kávu a zboží osadnické u ty

Rudolf Štěpán,
Píseň, Saská ulice.

Důležitým doplňkem stravování jsou

kompoty, jamy,
marmelády,
ovocné šťávy

a chcete-li je mít v prvotřídní jakosti,
žádejte výhradně značku

„MARILA“

MLÉKO

plnotučné, pasterizované,
dietetické, zaručené jakosti.

SMETANY

sládkou a kyselou

ŠLEHAČKY

la ČAJOVÉ M

do dá v každém

MLÉKÁRNA Š. LI

Píseň, Resslova 5 - Tel

Donáška do d

TUKOVÁ TRŽNICE

Marie **Kuntzmannová**

Gehe-ova

Jodová-čo

k zamezení a léčbě
krku (stru

MOŽNO ZDE DE